

Gramatika za sve koji uče i poučavaju hrvatski kao drugi i strani jezik

Darko Matovac. 2022. *Basic Croatian Grammar For Croatian Language Learners*. Croatian University Press. Zagreb.

Približiti strukturu nekoga jezika neizvornim govornicima iznimno je zahtjevan zadatak. Složena morfologija i sintaksa hrvatskoga jezika stranim je govornicima izazov s kojim su suočeni brojni nastavnici i lektori koji u Hrvatskoj i izvan njezinih granica poučavaju hrvatski kao drugi i strani jezik. Stoga je priručnik *Basic Croatian Grammar* autora Darka Matovca, znanstvenoga suradnika i lektora u Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, zaslužio sve pohvale jer je bio karika koja nedostaje među svim postojećim udžbenicima i vježbenicama za poučavanje hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. Gramatika je pisana na engleskome jeziku kako bi bila dostupna i razumljiva širokomu krugu neizvornih govornika kojima su, osobito na početnim stupnjevima učenja, postojeće hrvatske gramatike namijenjene izvornim govornicima prezahtjevne i preopširne, odnosno konceptijski neprilagođene. *Basic Croatian Grammar For Croatian Language Learners* slijedi, što je iznimno važno, *Zajednički europski referentni okvir za jezike (ZEROJ)* te sadržaje udžbenika za poučavanje hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika na početnim razinama učenja. Opširnije o gramatici razgovarali smo s autorom gramatike, koji nam je predstavio koncepciju samoga priručnika, iznio neke zanimljivosti o poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika te nas ukratko upoznao s profilom polaznika Croaticumovih programa.

HJ: Kako je nastala ideja za pisanje ove gramatike? Jesu li poticaj bile takve gramatike za učenje drugih stranih jezika ili Vam je poticaj bio višegodišnji rad u nastavi s polaznicima Croaticumovih programa, ali i na učilištima izvan Hrvatske?

DM: Ideja za pisanje ove gramatike proizišla je iz dugogodišnje nastavne prakse poučavanja hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, ponajviše na Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Ideja o pisanju gramatike oblikovala se u meni duže, a konkretan poticaj za pisanje dobio sam tijekom uredničkoga i autorskoga rada na besplatnome internetskom tečaju hrvatskoga jezika za razinu A2, kad sam se prvi put susreo s pisanjem o gramatičkim temama na engleskome jeziku na način koji je primjeren početnicima u učenju hrvatskoga. Taj zadatak nije jednostavan jer je vrlo teško na jednostavan i razumljiv, a opet točan i dovoljno detaljan te primjeren način opisati složen gramatički sustav hrvatskoga jezika.

Ne mogu reći da je gramatika nastala po modelu gramatika za učenje dugih jezika, iako sam s njima bio u doticaju te sam se znao njima koristiti u svojem radu, ali i u

Darko Matovac

Basic Croatian Grammar

For Croatian Language Learners

First edition

Croaticum
 Centar za hrvatski kao
 drugi strani jezik

CROATIAN UNIVERSITY PRESS

situacijama kad sam i sam učio strane jezike. Međutim, dugogodišnja nastavna praksa, svakodnevno susretanje sa studentima koji pokušavaju ovladati složenim gramatičkim sustavom hrvatskoga jezika, njihovi problemi i spoticanja te očekivanja, ali još više i neočekivana pitanja koja su mi postavljali, zrcale se u ovoj gramatici i izravan su poticaj za njezin nastanak. Bez mojih studenata i njihovih pitanja ove gramatike ne bi bilo.

HJ: Je li gramatika primarno namijenjena neizvornim govornicima koji uče hrvatski jezik ili predavačima koji poučavaju hrvatski kao drugi i strani jezik?

DM: Gramatika je ponajprije namijenjena osobama koje uče hrvatski kao drugi ili strani jezik, samostalno ili uz nastavnika na nekom od različitih programa učenja, na fakultetima ili u školama stranih jezika. Nije namijenjena samo studentima, nego svima onima koji zbog bilo kojega razloga uče hrvatski jezik, neovisno o tome imaju li

kakvo prethodno lingvističko znanje ili iskustvo učenja (slavenskih) jezika. No osim što je gramatika namijenjena onima koji uče hrvatski, pišući gramatiku na umu sam imao i brojne predavače, lektore i nastavnike koji se bave poučavanjem hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. Naime, svi oni koji su se ikada susreli s tim tipom poučavanja hrvatskoga jezika znaju da gramatički opisi koji se nalaze u tradicionalnim gramatikama, školskim ili visokoškolskim, nisu primjereni poučavanju neizvornih govornika jer podrazumijevaju poznavanje hrvatskoga jezika koje je tipično za izvorne govornike. Uvijek se sjetim i svojih početaka poučavanja i muka koje sam prolazio tražeći odgovore na pitanja svojih studenata. Primjerice, osobama kojima je hrvatski jezik materinski ne treba objašnjavati koje su imenice muškoga, koje ženskoga, a koje srednjega roda jer to intuitivno znaju, no neizvornim govornicima to je potrebno objasniti. Često im je potrebno objasniti i što je to uopće gramatički rod jer mnogi jezici tu gramatičku kategoriju ne poznaju. Slično je i s drugim gramatičkim kategorijama, od kojih su padeži svakako najveći problem. Većina poučavatelja hrvatskoga jezika nađe se u problemu kad shvati da mora pojasniti i takve temeljne kategorije, ponajviše zato što nisu naučili promatrati hrvatski jezik izvana jer su obrazovni na tradicionalnim gramatikama namijenjenim izvornim govornicima. Upravo sam zbog toga pri pisanju gramatike na umu imao i takve poučavatelje te sam pokušavao opisati gramatički sustav hrvatskoga jezika na takav način da su osnovne

gramatičke pojave jasne i osobama koje nemaju nikakvo lingvističko predznanje, ali i tako da poučavatelji u svakome trenutku mogu pogledati kako bi tim osobama mogli pojasniti te gramatičke pojave. Nadam se da sam uspio te da će se knjigom služiti mnogi poučavatelji hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, u Hrvatskoj i u inozemstvu.

HJ: Opišite ukratko strukturu gramatike. Postoji li način kako se njome služiti i kojim je sve razinama namijenjena?

DM: Gramatika je namijenjena učenju hrvatskoga jezika na početnim razinama učenja (riječ je o razinama A1, A2 i B1 prema *Zajedničkome europskom referentom okviru za jezike*), što znači da donosi pregled osnovne gramatike hrvatskoga jezika. Zbog toga se u gramatici ne donosi sveobuhvatan i najdetaljniji opis baš svih gramatičkih pravila koja oblikuju hrvatski jezik jer bi to početnike u učenju uplašilo i obeshrabrilo, nego se gramatički sustav hrvatskoga jezika pokušava prikazati na jednostavan način prilagođen osobama koje uče hrvatski.

Gramatičke teme predstavljene su redosljedom koji prati udžbenike za poučavanje hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, posebice tu mislim na *Croaticumove* udžbenike, pa se gramatika može čitati poglavlje po poglavlje. Međutim, to ne znači da se gramatika ne može čitati/pratiti i napreskokce. Baš naprotiv! U gramatici je velik broj poglavlja koja sažimaju određene gramatičke teme i daju sustavan pregled većih cjelina te mogu poslužiti kao kratak pregled, npr. poglavlje u kojemu se donose svi nastavci za padeže ili poglavlje u kojemu se donosi pregled načina na koji se postavljaju pitanja. Dodatno, mnoge se informacije ponavljaju na više mjesta u gramatici kako bi bile dostupne baš u trenutku kad zatrebaju.

HJ: Gramatika je pisana na engleskome jeziku, no pretpostavljamo da ste pri sastavljanju gramatike trebali naći nekakav univerzalan model za razumijevanje gramatike hrvatskoga jezika koji će biti logičan govornicima različitih jezika s različitim gramatičkim strukturama?

DM: Da, gramatika je pisana na engleskome, no gramatičke strukture objašnjavaju se tako da se objasni što one znače i kako se upotrebljavaju u hrvatskome, a ne tako da se uspoređuju s engleskim. To znači da bi opis trebao biti jasan i govornicima jezika koji su znatno različiti od hrvatskoga.

HJ: Kako inojezični govornici hrvatskoga prihvaćaju postojeće hrvatske gramatike namijenjene izvornim govornicima hrvatskoga? Što ih u njima zbunjuje, a što im je jasno?

DM: Neizvornim govornicima hrvatskoga jezika postojeće gramatike hrvatskoga jezika namijenjene izvornim govornicima u praksi su potpuno beskorisne, barem dok ne dođu do razine B2 poznavanja hrvatskoga jezika. Prvo, zato što ih ne mogu čitati jer su na hrvatskome jeziku. Drugo, kad ih i mogu početi čitati, gramatička objašnjenja previše su komplicirana ili previše detaljna, ne odgovaraju na pitanja koja imaju neizvorni govornici te podrazumijevaju znanje jezika koje imaju izvorni govornici. Primjerice, osobama koje uče hrvatski nije dovoljno samo navesti informaciju o tome da prijedlozi *u* i *na* dolaze

uz akuzativ, što čine školske gramatike namijenjene izvornim govornicima hrvatskoga, nego im je potrebno objasniti kad i zašto se upotrebljava *u*, a kad i zašto *na* i *sl*.

HJ: Prema Vašemu iskustvu u poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika, na kojoj razini polaznici počinju imati poteškoće s razumijevanjem gramatičke strukture hrvatskoga jezika. Je li neizvornim govornicima teže usvojiva morfološka razina (padeži, glagolski oblici itd.) ili sintaktička razina?

DM: Poteškoće s razumijevanjem gramatičke strukture hrvatskoga jezika prisutne su od prvoga dana učenja, no naravno, nemaju jednake poteškoće govornici poljskoga koji uče hrvatski i govornici kineskoga. Na to koliko će biti poteškoća u razumijevanju gramatičkih struktura i koliko će ih teško biti objasniti i naučiti utječe i prethodno iskustvo učenja drugih stranih jezika, posebice slavenskih.

Riječi u hrvatskome imaju mnogo oblika i zapamtiti ih sve svakako je zahtjevno. Na tome treba raditi polako i ustrajno. No od pukoga pamćenja mnogobrojnih oblika još je zahtjevnije naučiti upotrijebiti dobar oblik u pravilnome kontekstu i u svezi s drugim riječima.

I za kraj, čitateljima *Hrvatskoga jezika* opišite ukratko tko su polaznici Croaticumovih programa, iz kojih država dolaze i što ih motivira da počnu učiti hrvatski jezik.

DM: Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik najstarija je i najveća institucija za učenje hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, a ove godine slavi 60. godišnjicu svojega rada. Polaznici Croaticumovih programa učenja hrvatskoga jezika i kulture dolaze, doslovno, iz cijeloga svijeta – od Mađarske i Njemačke, preko Argentine i Južnoafričke Republike do Indonezije i Kine. Neki su polaznici studenti pa dolaze na Sveučilište u Zagreb putem programa studentske mobilnosti, npr. Erasmus+ ili CEEPUS, neki su polaznici potomci Hrvata koji su se iselili u inozemstvo, neki od polaznika doselili su se u Hrvatsku zbog posla ili zbog ljubavi, neki polaznici jednostavno su zaljubljenici u Hrvatsku. U posljednje vrijeme imamo i sve više polaznika koji su izbjeglice. Svi su oni dobrodošli, a Croaticum bi se mogao ukratko opisati kao mjesto za učenje hrvatskoga jezika i kulture u kojemu se hrvatski jezik i kultura otvaraju prema svijetu, a svijet dolazi u Hrvatsku.

Uredništvo *Hrvatskoga jezika* zahvaljuje Vam na razgovoru, a svim neizvornim govornicima koji uče hrvatski jezik želimo uspješno ovladavanje njime u čemu će, uvjereni smo, *Basic Croatian Grammar* biti neizostavan i dragocjen priručnik.